

A TENGERSÍK HANGJAI

PETAR SEGEDIN

No látod, egyenes az út. Odáig is, a végéhez, bátran kell menni, feljutni a sűrű bokrokkal telenőtt dombra. Ne veszítsd el a bátorságod!

De akkor — jobbra fordultam s megint barátom komoly, elborult arcát láttam. Noha vállunk csaknem egymáshoz ért, közte és közöttem rácsok sejlettek, rács-árnyékok. Többször is igyekeztem a kezemmel megérinteni őket, de nem lehetett; elmozdultak, s velük együtt ő is. Teljesen hasonló volt hozzám, csak egy kissé más hangulatban. S így is kísért jártomban, de épp azért, mert arca borús volt, nem akartam feléje fordulni. Voltak pillanatok, amikor kénytelen voltam ezt tenni, s mégis úgy tűnt, ezt pusztá véletlenségből teszem. Még akkor volt legkönnyebb, ha beszéltem. Az idő tovasuhant, de mindaz, amit szoltam, mégis itt volt, ezen áthaladtunk. Igen és igaz, valahányszor feléje fordultam, tekintete zavarba ejtett. S ezért, anélkül, hogy ránéztem volna, igyekeztem elmagyarázni: Ha nem vagy megelégedve azzal, ahogyan mozgásunkat magyarázom, nem is olyan fontos. Végeredményben, ugyan ki tudta valaha is szavakba átvinni azt, amit lát, hall és tud, vagy még helyesebben: azt, ami van. Nézd ezt az utat, hát kívánhatnád-e tőlem, hogy szavammal megmondjam mindazt, ami ez az út? S mindezekon kívül saját céloom is van! . . . Oda, a csúcsra kell eljutni és megmutatni, felfedezni . . . Ne légy hát olyan, mondhatnám, bizalmatlan lépten-nyomon. Most pedig, látod, a bozótos sűrűbb, s az út is hol elbújik, hol megint előkerül. Tavaly ez nem volt így. Ami engem illet, jobb is így. Hadd nője be a fű meg a gyom az utat, s ne is jöjjön erre senki. Nem valami romantikus felfogás kedvéért, nem, hanem csak úgy: boldog volnék, ha mindez eltűnnék. Magam is azt szeretném, ha mindaz, amiről beszélek, nem léteznék, hogy mindenre úgy nézsek, mint te —, mint ahogy, úgy tetszik nekem, te felfogod és szeretnéd, hogy legyen, sőt mi több, azt a titkos akaratomat is sejtem, hogy térjünk vissza . . . De ni csak, hol vagyunk már! Már a hegyfokon is túlhaladtunk, itt most nyugodtabb lesz minden. Csak éppen én nem szeretem az ilyen zárt szurdokot, mindig valamilyen mesét fedezek fel benne. De azért ne nyugtalanokdj, hamarosan elhagyjuk ezt a szurdokot.

S akkor megint feléje fordultam. Ugyanaz: rácsok az ő elkomorult, aggodalmaskodó arca és az enyém között, teljesen egyformák az én rácsaimmal. Kissé tovább néztem, némán, azt vártam, szembeszáll majd velem és szól valamit. Hallgatott, de aggódása még sötétebb komorsággá vált. S ezért úgy éreztem, legjobban, ha tovább beszélek. Így:

Odafönn a dombon, majd meglátod, kicsike ház van. A nappal hosszú s be kell vallanom neked, félek téled. Én olyan fesztelenül beszélek, csak úgy, ahogy a szavak kikívánkoznak belőlem, te pedig annyira kritikus természetű vagy, hogy kételkedem a szavaimban, sőt még ebben is, a látásomban. Meg aztán sötétedik is itt, ebben a szurdokban. Tudom, tudom, te szeretnél szembeszállni ezzel, mert azt gondolod, messze még az alkony. Még csak reggel van! Ó, tudom, értem, de lásd be: számomra olykor teljesen véletlenül is sötétedik. De ismerd el, kellemes ez a járkálás a bokrok között, közvetlenül a tenger mellett, s lám, senkim sincs itt, csupán én, és engedd meg, hogy azt mondjam: s még te. Nem világos ez a rács itt közöttünk. Fölösleges, fölösleges, tudom! Hanem, nézd csak, nézd csak, egy kutya!... Amott előttünk. Hát nem látod? Ott, nézd csak, a végén, nem egészen ott, ahol az út elbújik. És megáll az a jószág; ránk bámul, csodálkozik... Tudod, mennyi mindenféle kutya van, de ez egyike azoknak a falusi, eítűnt kutyáknak, amelynek igazi gazdája és így védelmezője sincsen, ezért az ilyen kutya csupa rémület és óvatosság, örökké harapásra kész. Nézd, most, mindjárt el is fut... Ez nem egyike azoknak az öntelt kutyáknak, amelyek biztosak magukban, ez az, amelyikről azt szokták mondani: megdöglesz, mint egy kutya. Érted?! No lám, már el is tűnt. Siessünk egy kicsit, talán ismét találkozunk vele. Istenem, mennyi tulajdonságot átvesz a kutya az embertől, s mennyit az ember a kutyától. Látod, úgy tetszik, ebben az esetben a Föld vonzásával kapcsolatos hasonlat nagyon helyes. Azt mondják, a Föld magához vonzza a levegőbe feldobott tárgyakat, de viszont azok is vonzzák a Földet. Éspedig a tömegük magyságával arányban! Persze a Föld tömege egy kis kődarab tömegéhez képest mérhetetlenül nagy, úgyhogy a kő vonzását észre sem lehet venni, a Föld vonzóereje pedig mindenható és egyeduralgó. Olyasféle tehát, mint az ember hatása a kutyára és viszont, a kutyaé az emberre...

Meg akartam győződni róla, milyen hatással van e kételkedő kijelentésem rá, s ezért feléje fordultam. Nem nézett rám, s úgy tetszett, mintha így szólt volna hozzám: „Nincs itt semmiféle kutya, s nem is volt... Olyan mindez, mint az a bizonyos alkonyat...”

Itt volt, itt — feleltem sietősen, s legszörnyűbb az, hogy én az ilyen kutyákat szeretem, s félelmükben és menekülésükben magamra ismerem. Most pedig, tudom, valóban el is tűnt. Nincs többé. Előfordul ez. És így ez a kutya rám hasonlít! Ha csak elcsaholná magát, mindjárt hallani lehetne a hasonlatosságot. De mit is beszélek, ott, a kis liget mögött az út is emelkedni kezd, s egy perc múlva itt leszünk a ház előtt, annak tartózkodási helye előtt, akihez el akarlak vezetni, s épp neked akarom megmutatni azt az udvarházat. Senki ott már nem lakik. Senki! Talán... Épp ezért szeretném, hogy mellettem légy. S érzed-e, hogy szellő se rezzen, és hogy milyen forró a levegő, mozdulatlan, és a tenger is, akárcsak az olaj. Szeretem ebben a verőfényes forróságban a tulajdon lépteim visszhangját hallani. Meg az érintést... Hm... Nevetséges lesz neked. Egyébként azonban te ezt már tudod. Az érintés! Megérintek egy követ, például, de a kő is megérint engem. Olyan ez az eset, akárcsak a gravitációval volt... Ostobaság! Hagyjuk ezt! Kellemes a kis liget hűse most, ugye? Lassanként felfelé kaptunk... Nem valami különleges ügy ez, de mégis. A kis kőház magára maradt, benőtte már a sok bozót meg túske. És ez is előfordul, nem

igaz? Te pedig, tudom, nem hiszed: olyan embernek nézel, aki fontoskodik. Nem akartam rá se pillantani, és sértődötten folytattam: s noha ragyog a napfény, s odalenn hagyjuk a sűrű ráncokat vető tengert, előfordul velem, hogy az eső könnyű permetezését hallom. És a hamuszürke, alacsony felhőket látom fölöttem. Permetezik az eső, de lám, én, no meg te is, csak megyünk így és hallgatunk, mert ő, az eső, beszél...

Akkor ismét rápillantottam, s kemény tekintettel ő is rám bandzsított. S először láttam, hogy szeme zöldesszürke. Akkor eszembe jutott az eltűnt kutya, de nem akartam szólni, s hogy gondolatomat szememből ki ne olvassa, többé nem is néztem rá, arról kezdtem beszélni, hogy már nem is esik, s hogy a nap pompásan ragyog, s leheletnyi szél sincs, de ni csak, a kicsi házat már látni is lehet ottan, az a besüppedt tető a kis ház teteje. Csak egy kissé még körül kell járni a csúcsot — mondottam —, s le kell ereszkedni egy kis völgybe, amelyről, mintegy teraszról, be lehet lépni a házikóba...

Némán ezt is cselekedtük, s egy kurta perc múlva már ott voltunk a kis völgyben, ahol valaha szőlőskert állt. S onnan egy fúvel benőtt ösvényen vallóban fel lehetett menni a kicsiny kőházba, amely fölé egy hatalmas magyaltölgy ágas-bogas lombja borult. Mindjárt a fal tövébe telepedtünk. Milyen elhagyatottság! De micsoda látóhatár! Tágasság és határtalanság!

Ház — mondom — és rápillantok a szomszédomra, ő pedig csendben ül mellettem, és nem válaszol, s én folytatom: ház, ház ebben a magányosságban, és különös, hogy senki sincs itten. De senki? ... Benem van a Senki, tudod? ... Arc ... Miféle arc? ... Nem tudom, nem tudom, de nagyon jól érzem. És mennyit tudnál te mesélni róla. Gondolod? — kérdeztem, mert úgy tűnt, mintha suttogott volna valamit. Olyasfélét: „Hangok a tengersíkről” ... Körüljártattam tekintetem, s valóban: a hőség halott mozdulatlanságában, amonnan a tenger síkjáról halk neszezéssel könnyű kis szellő kerekedett, s én újból megszólaltam, voltaképpen megkérdeztem: „Azt mondd, hangok a tenger síkjáról?” Elmosolyodtam ezen, de hogysisne mosolyogtam volna magamon: ujjammal megérinteni a szelet vagy a hangokat ... S mégis, bármennyire nevetséges is volt ez, úgy rémlett, van benne valami, és ezért megszólaltam: Megérinteni a kezemmel, ujjammal ... Mindezt valahogy kissé történelmi szemszögből is kell nézni, mindazt ott, a legprimitívebb helyzetektől egészen maig. Mennyi rettegéssel érinti meg a gyermek az élettelen halat, hogy lássa ... Hogy mit lásson? Azt, hogy él-e? Tudom, ezt is tudom, de vajon kevés ez, s vajon ez minden? ... A holt halat, mondom csak úgy, a szerelmes férfi pedig a nő haját! ... Légy ilyen percben, s majd meglátod! Mert a nőt napokig, hetekig, hónapokig látod, de lám, most kínálkozott a boldog, a legboldogabb alkalom: késő alkony, s ti egy fa alatt álltok, mert a könnyű eső ide özött benneteket. Igen, a könnyű kis eső! ... Micsoda üdvösség! És most itt vagytok, így: itt, igen ... Íme, légy ilyen percben, és érintsd meg a kedves haját! S a szél, a tenger síkjáról neszező hangok, mondjuk, hogyan nyúlnak hozzá? ... Milyen különbség! Én pedig, látod, az érintésüktől, no, no, egy szót sem fogok szólni ... Te, persze, hallgatsz, de mennyire, de hát vajon nem szép-e itten, ahová hoztalak? Micsoda békesség! Előttünk a tenger tágas végtelensége, mellettünk bozótok és a verőfényben két fenyő lombja, mögöttünk pedig a ház, s magasan,

odafönn az égbolt. Hallod ezt a békességet?! És ezt is, hallga csak, hallga! Méhek! Milyen mélység és milyen tágasság rejtőzik ebben a zümmögésben. A kaptáruk is itt van a közelben. Méz. Mi mindent nem hallunk ezekből a szavakból kicsengen: ház, méz... Tudom, ez nem is érdekel téged, te másfelé akarsz menni, az efféle dekoratív út — ház, méz — visszataszító számodra. ...De ezért mégis, a ház! A ház számodra is érdekes. Egy pillantást kell vetni rá, hiszen a ház kedvéért jöttünk ide. Nézd csak, az ajtó egészen megbúvik, eltűnt, s nem is lehet belépni rajta, de az ablakon át be lehet pillantani; egyik szárnya hiányzik... Igen, ez az! Aztán nézd csak a falakat. Tudom, magad is ezt akarod. Már kiverte a fű ezeket a falakat, s a kövek megszürkültek, kifakultak a napsütésben. Milyen csendben van ez a még megmaradt ablakszárny! Ennek a szárnynak a békessége... S a festék is egészen lehámolt, esők lemosták, egészen megkorhadt, s te, biztosan hozzányúlsz az ujjaddal, ismerlek én már téged. A ház belseje is vár bennünket... Ha a ház belsejére gondolsz — nem igaz? —, sok minden bukkan fel újra a tudatodban, hát még az, ami a ház mélyén lapul... Itt van, ni!... Álljunk meg, s most, lám, meg is érintetted az ajtószárnyat, s még csak meg se nyírkordult, hát nem igaz? Az egész már annyira korhadt. Ismerd be, rémület fog el, s még csak megszólalni sem merészeltél, vagy pillantást vetni a házba. Egyedül vagyunk itt, teljesen egyedül, már réges-rég senki sincs itt, csupán ennek a napnak a némasága körülöttünk és a melege, amely úgy zeng a fülünkben, mint tompán felhangzó gong... No és aztán, vess csak egy pillantást a belsejébe. Semmi különös, semmi... És most? Most, hogy már bepillantottál, láttad, mi van akkor? Nem rogytál össze... Tartsd magad, csak tartsd, mert kiút nincs... Üresség! S majd meglátod, lassanként hogyan telepednek meg benned a tárgyak és ez a térség. Megragadott téged ez a régi asztal. Tudtam. Meg az a két szék. A falakon pedig semmi. Csak sűrű pókháló gyült össze a sarkokban, s már egészen a padlóig ereszkedett. Tudom, ostobaság... Csak az asztal és két szék. Semmi más. Meg az ajtók, de ennek a szobának ajtófélfája sincs, eltűnt, s a belépés szabad. Hová megy itt az ember, itt az ajtón át? Figyelj csak, nem szól itt valaki vagy valami? Üresség és némaság. A sötétség lép itt be az ajtón át, és azon nyomban világosság lesz belőle, vagy a tenger síkjáról ide hallatszó hangok ezek?... Érdekel téged ez a helyiség az asztallal meg a székekkel? Ilyen mozdulatlanság? Éjjel és nappal, esőben és napfényben, tavasszal és ősszel. Merő mozdulatlanság. Ki tűnt el innen? S a dobhártyákat fantomok hangjai rohanják meg. Hát nem? Nem úgy tűnik neked, mintha ez a nyugalom és mozdulatlanság rád rohanna és valaki lesz belőlük. De téged most egyszerre ez a fa érdekel: vajon korhad-e avagy nem? Hm, hiszen magad is tudod, hogy korhad, de tudni szeretnéd: hogyan korhad, hogyan lesz egyre korhadtabbá, egyre likacsosabbá s egy pillanatban saját magától fog összeomlani... Ez az a pillanat! Hát nem? Mint az érintés... Hogy sokáig így maradjunk ez előtt a hely előtt és nézegessük ezt, a ház ilyen belsejét? Vagy ülünk le közvetlenül az ablak előtt, erre a köre. Nézd csak, nézd, hogyan tűnt el minden szelíd növény a ház körül, s hogyan sikerült a vad bozótosnak egész a falhoz törnie. Csupán a magyaltölgynek ez a nagy lombkoronája van itt. De mért nézel rá ilyen gyaknakvóan, és igen, igen, érzed... Úgy van ez, hogy már magam is úgy érzem, hogy a szavaim afféle menekvést jelentenek önma-

gamtól. Mert látod, annyi mindent kellene mondanom, de nem tudok. Csupán az asztal az, amelyik korhad és a sötétség, amely belép és világossággá alakul át... Psszt!... Te mondtad azt, hogy: psszt...? Feléje fordultam, hogy lássam. S mint mindig, itt volt mellettem, közte és közöttem a rácsok ugyanazon árnyéka, az ő alakja pedig teljesen hasonlatos az enyémhez. Igen, a lehunyt szemeknek csak az kell, hogy ne lássanak engem, nekem pedig úgy rémlett, hogy ezek a lehunyt szemek olyanok, mint valami ház, mint ez az elhagyatott, pusztaszoba. Psszt... Megint téged hallak. Úlj le... Ki beszél? Körültekintettem. Nappal van, igen, ugyanaz a nap. Elmosolyodtam, s megint feléje fordultam: „Te vagy az?!... Idáig olyan hallgatag! Minek üljek le? No tessék, le is ülök, és a falnak támaszkodom... De te mindig egyforma vagy, és hallom, amint mondod: „Hallgass!...” No és ha hallgatok? Semmi sem változik, mert azt, amit látok, tudok, érzek, gondolom is, és ki is mondom. Hallgass, mondod, ennek a szélnek a kedvéért, s a hangok kedvéért, amelyek a tenger síkjáról érnek ide. Nos, hallgatunk is, de ez még borzasztóbb, és még hangosabb. Épp ezért beszélek. Mentem magam... De ha úgy kívánod, hát tessék, hallgassunk. ... Állj csak, megállj! Nem hangok ezek? Suttogás? A házból? Figyelj csak!...

- *Lenni, csupán a hangban létezni... Átkozott dolog, nem igaz?*
- *Igen, maga a szó... Maga a szó és semmi több!*
- *Ez pedig, amit mondok, semmi több... Az, az eltűnt, elveszett...*
- *S te régóta ülsz itt?*
- *Amióta te is!*
- *Miért ilyen mozdulatlanul?*
- *Valóban, teljesen mozdulatlanul... Hát csak így, magam sem tudom... Valószínűleg azért, mert ő így gondol minket...*
- *Igen, igen, igen... Valóban ő így gondol minket... Nevetséges, ha nem is ostoba, csupán azért létezni, mert valaki téged gondol.*
- *Ugyan, hagyjad... Már vagy, na és aztán?*
- *Azt szeretné, hogy ő legyen én, a férfi, te pedig a nő. Elfogta a vágy, hogy kislány legyél, akivel a szőlőkbe vezető utcában találkozott. Hogy ismeri ő azt az utcát, meg a fényes délutánt az aszfalton. Te, kislány, abban a piros kabátban voltál, igen, s egy kétemeletes rozszant, jón oszlopokkal ékes ház kapujából jöttél ki. Elnyűtt stukatúra, amely az égbolt kékjét érintette... Kerékpárra ültél, és elhajtottál.*
- *Emlékszem, emlékszem. ... Látod, annyira megittasultam, tüstént a gondolattól, hogy az a lány legyek. Az voltam, az... Éppenséggel így: piros kabát és bicikli... Tudom: a szél az arcomban, szél, amely egész testem átöleli.*
- *Igen, de mit szólnál, ha azt mondanám neked, hogy ő most itt ül, a ház előtt és ránk gondol.*
- *Hagyjad, hadd örvendezzek magamnak a piros kabátban... A szélnek, amit a kerékpár röpte támaszt és a tizenöt esztendő. Lenglobog minden: az ifjúság is, a kabát és a szavak is! Az élet! Az élet lobog... Emitt pedig, odafönn, a jón oszlopokkal díszített házban, a nagynénim...*
- *A nagynénikédről semmit sem tudok, téged azonban ismerlek keresztül-kasul. Vállig mezítelen karjaidat, sűrű és nehéz két fonatba font hajadat, nyakadat és kebledet, testedet, lábikráidat... Szemérmetlen férfi vagyok. S ha az utcáról el is tűnnél, annál erősebben, annál*

erőteljesebben élne bennem. Mennyire kívántam akkor, hogy szavaink találkozzanak és érintsék egymást... Hogy legyek valaki számodra, hogy benne legyek az életben, melyet teremtesz...

— Igen, emlékszem magamra, de...

— Magadra? De rám?

— Emlékszem, magam is szerettem magamat. ... De rád, rád nem emlékszem...

— ...

— Nem, nem emlékszem...

— Tudom, tudom, voltaképpen épp erről van szó.

— Szó?!

— Igen... Miért ne? Látod, az időt érinteni...

— De állj meg, megállj, annyira sietünk, én pedig annyira szeretnék az lenni, az a lány, az a tizenöt éves lány... Várj csak, várj, emlékszem az ablakra, az ablakunkra, onnan nézegettem mindig, estefelé, ahogyan sötétedik s amikor nem láthatjuk már a világot az ablaküvegen át, hanem amikor lassanként elősejlik az este... Ez engem annyi örömmel töltött el, különösen pedig akkor, ha már világosságot gyűjtöttünk a szobánkban... Ugye, volt ebben valami egészen különleges: valaki elvett önmagadtól, és szembe állított önmagaddal... Az ablaküveg sötétjében. Akkor, akkor gyermekkori meséim hozzám érkeztek az ablakon át. Te hallgatsz?...

— Hallgatok...

— Mennyi mese jött ezen az ablakon át, s mindannyi velem van, és mindannyi körülöttem...

— De én, én sohasem jöttem?

— Te?!

— Igen... én...

— Nem, te sohasem jöttél...

— Tudom... De te... te számomra mindenütt ott voltál... és egész énemben is ott voltál...

— ...

Tehát, mit gondolsz? ... Azt mondják, amit te gondolsz? Hát nem? ... Hallgatsz. Csak nézed ezt a hatalmas, verőfényes világot magad körül, körülöttünk. Noha nem nézlek, látlak, úgy viselkedsz, mint azelőtt is: fejed lehajtottad, és szemed behunytad, de úgy tetszik, mosoly futkároz az arcodon... Most komolyan! Hallod-e azt, ami ebből az üres házból hozzánk ér? Lássuk hát, ki az? Nem félsz? Íme... Keljünk fel! ... Iiigen... Óóó! ... Húzódjunk vissza! De te nem mozdulsz... Hidd el, valahogy ezt is sejtettem, vártam. ... Ők azok! Látod ott őket? Előbb pedig meg voltál győződve arról, hogy ezek üres székek. A látomások és a világosság valahogy határozottabbá váltak a térben... Ketten vannak... Nyisd ki a szemed, és nézd... Mért hagysz engem egyedül itten? Ketten vannak... És milyen különös, ez nem félelem, pánik és iszony bennem. Most már tudom, hogy miattuk vezettelek ide téged... Ott van, ni: egyik az egyik, másik a másik széken. Két csontváz. Danse macabre. Micsoda? Szóltál valamit? Hogy üljünk le, s hogy ez nem más, mint az én látomásom? Beszélj világosabban, hogy jobban megérthesselek. Azt mondod, jobban lássak? Nos, íme, már félelem nélkül nézem őket: egyik az asztalra támasztotta jobbját, balját pedig a szék támlájára, a másik pedig mindkét kezével az asztalnak támaszkodik. Ülnek. És úgy rémlik, rám néznek. Vigyorognak.

Szólj, kérlek, világosabban, mit gondolsz? Megint ugyanazt értem, hogy üljek le, s hogy ez csupán az én látomásom. Félek itt mindjárt az ablak alatt leülni. Menjünk oda, messzebbre, a házzal szemben, ahonnan beleláthatunk a térbe. De nézd csak, azok mozdulatlanok. Megvárni is alig tudok tőlük? Mit? Hátrálva? Hogy hátrálva induljunk, háttal innen? ... No tessék, rád bízom. Most ülünk le. Tehát úgy véled, hogy látomások? Esetleg azok is lehetnek... Látod, most, hogy eltávolodtam, könnyebben érzem magam, sőt sokkal könnyebben... Mégis különös, hogy senki sincs itt. Ilyen mérhetetlenül nagy úr... De figyelj csak!... Már megint beszélgetnek... Vagy csak te beszélsz, egyedül? A méhek zúgásában mintha távoli harang visszhangját lehetne hallani:

— *Érintés! Mi ez? Egymaga, puszta érintés?*

— *Puszta érintés!*

— *S ez az a pillanat, amikor a jelen érintkezik... Én láttam.*

— *A jelen?! De máris így, mint csontvázak?! Csontvázak, melyek a jelenet érintik?!*

— *Igen, nem egyszerű dolog...*

— *Milyen különös kifejezés: Egy-sze-rű... Rég nem hallottam. Egyéb-ként nem is különös. De az, hogy mi most úgy beszélgetünk egymással mint csontvázak, így ebben a térben, a kicsiny, elhagyatott házikóban, a fényes nappal kellős közepén...*

— *Egyszerű, mint az érintés...*

— *Puszta érintés?!*

— *Az ésszerűség pusztaságában az egyetlen értelem valóban a puszta érintés, amely kivirágzik és eltűnik... Úgy tükröződik vissza, mint a pillanat, mint az álom...*

— *Mint az, hogy megszületni és nem születni meg...*

— *Igen... Mégis jobb lenne eltűnni, eltűnni a hallgatásban... Anynyira összefonódik minden...*

— *S mégis, látod, hogyan jutott ez eszembe. Sőt kellemes és mulatóságos is.*

— *Az érintésről és az ésszerű pusztaságról.*

— *Ugyan, te mindig összekevered!*

— ...

— *Rád, rád gondolok, hallod-e: te jutsz e-szem-be. És szórakoztatni fog téged.*

— *Rám? Jelen és érintés? A jelen érintése?...*

— *Hát nekünk nem minden jelen? A mulandóság számunkra nem létezik. Szinte azt mondhatnám, hogy a jelen térré változik. Persze, most, amikor a térben vagyok, mihelyt azonban eltűnünk belőle... Micsoda elméleti blabla! Legjobb volna, ha mesében beszélnék, akkor sok dolgot el lehet kerülni... Eh!*

— *Hát kezd el már egyszer.*

— *Az a szőlőkebe vezető utca... És a te piros kabátod, hol van az most? Eltűnt?*

— *Rég volt az, barátom... S amikor mi találkoztunk, az a piros kabát már réges-rég nem volt...*

— *Legyünk abban, amelyben voltunk, amikor megpillantottuk egymást.*

— *Félsz azt mondani: „amikor találkoztunk”... Helyes! Igazad van. Igen, valóban, egyáltalán hogy is ismerkedtünk meg egymással?... Ez a mérhetetlen időbeli pusztaság. Ugyan ki ismeri itt ki magát!*

— *Milyen helyes ez: időbeli pusztaság!... Időbeli pusztaság és mese az érintésről... E mese szerint mi még elátkozottak vagyunk. Elátkozottak abban az utcában, amely a szőlőbe vezetett, s ahol megnyilatkoztál nekem.*

— *Félek a banalitástól és naivitástól. Megnyilatkoztál nekem, vagy nekem megnyilatkoztál... Ugyan!*

— *Félek: mindezt még elmondani sem tudom neked, pedig megtörtént...*

— *Igen, abban az időbeli pusztaságban... Amikor pedig újra találkoztunk egymással, az idő már mindent elvitt, ami az enyém volt. Ki tud ezzel szembeszállni?... Ha láttam volna is magam, vissza kellett fordulnom... S mégis...*

— *Annyi esztendő telt el pusztaságban...*

— *Annyi év különbség volt köztünk! Tudom, éppen ez az. Az idő pusztaságában kerestelek, de sehol sem tudtalak megtalálni. A világegyetemnek pedig ama utca körül kell forognia, amely a szőlőbe vezet. Mindent kigondoltam, megforgattam, elfordítottam, felépítettem, összekapcsoltam, hogy téged megtaláljalak...*

— *De ha eltűnünk az idő pusztaságában, hát eltűnünk!*

— *S a mese?!*

— *A mese mese.*

— *Igen, a mese mese, és ez mérhetetlenül sok. A mese, a mese vonulása az idő sötétjében, a mese fénye, mely az ösvényeket bevilágítja... A puszta idő pedig körökben áramlik, s a sorsok összefonódnak, tovaáramlanak és eltűnnek. Valahol itt gyűjtöttük meg mi is a tüzet... Így áramlunk tova, így múlunk mi is, így kezdünk majd ismét létezni is, megint találkozunk vagy találkozgatunk egymással, de a szőlőbe vezető utca érintésének tüze mindenségünk középpontja, ő szervezi majd meg a mindenséget, hogy sorsunk megvalósulhasson...*

— *Különös, különös, de nem értem ezt a mesét.*

— ...

— *Te csak elrejtéd a szeretet szót.*

— *Psszt!... A mese világot hordoz.*

— *Hm...*

Abbahagyták. Vagy nem? Most megint a méhek zümmögése hallatszik és a tompa, fényes csend, odalenn a tenger fölött. Én pedig érzem, menyire megvetsz engem, mintha én volnék oka annak, hogy így beszélnek egymással. Azt akartam, hogy halljad, azért is jöttünk ide. Megint mormogsz valamit? Hát szólj már egyszer világosan. Arra gondolsz, amit az érintésről szóltál, a meséről, a szőlőbe vezető utcáról, mint a mindenség középpontjáról?... Tudom, de eszünkbe kell jusson, hogy manapság tudományosan is bebizonyítják a dolgokat, igaz, különféle elméletek szerint, azt, hogy minden ok és következmény egyszer kimerülhet és ilyen vagy olyan módon újra kezdődhetik. S az a mese is az érintés tüzeréről az utcában... Képzeld csak el a „piros kabátot”! De igen, azt akartam mondani, hogy ez a mese sincs alap nélkül. Alap, helyes szó ez, nem igaz? Mért haragszol, és mért borongsz annyira... El fogunk menni, elmegyünk...

Akkor ismét rápillantottam, és találkoztam zöldesszürke szemével. Igen: merő megvetés volt benne, és én nyomorultnak, hitványnak éreztem magam, de épp ez a nyomorúság és hitványság készítetett arra, hogy védekezzem:

Zöldesszürke szemed van, valami macskaszzerű él bennük, olyasvalami, ami mindent eltöröl, lerombol, szétzúz és felold, olyasvalami, ami minden mesét elpusztít... És időbeli pusztaság és érintés és tűz és piros kabát és örökös mozgás... Mindez a te zöldesszürke szemedben hitványság... De kicsoda valami néked? Voltaképpen te azt sem hiszed, hogy elindultunk ezen az ösvényen, hogy megérkeztünk ehhez a bozóttal benőtt házikóhoz... Ezek a csontvázak számodra nevetségességet jelentenek, naivitást, valamit, amit én agyaltam ki, beszélgetésük pedig olyan nyomorúságos naivitás, amit szégyellni kellene... Megint hallgatsz? Vagy azt mondod, hogy a házhoz közeledünk? Helyes, üljünk le, ahol egy perccel előbb ültünk. No tessék! S most mitévők lenyünk? Megint ugyanazt... Beszéd?... Beszéd, aminek bizonyítania kellene valamit?

Elfordultam tőle, de zöldesszürke szemének fénye bennem élt, és kiégetett mindent, még engem is. Ismét beszélek:

Engem kísérni sem nem kellemes s nem is tisztességes dolog... Hiszen ebből a zöldesszürke fényből hangok fakadnak. Hát nem a te hangjaid ezek?... Tehát? Ugyanaz a hidegség:

— *Miért mindig ez az édes tejszín? Érintés, perc, önmaga szemlélése, mese! Mért van mindig így?*

— *Mihez kezdene az ember mese nélkül?*

— *De mi ez a mesével, amit az ember mesél? A szőlőkebe vezető utca... Az idő érintése és pusztasága... S mindez élesen egyszerű... Minden egyetlenegy valami köré fonódik: a lény védekezése. Ma is hiszem, hogy igazam volt. Hogyan védekezzék az ember!... De hogyan, hogyan védje meg magát, ha hisz az érintésben, a percben, a nézegetésben... De te semmiben sem hiszel! A te szavaid ezért semmi más, csupán köd.*

— ...

— *Hallgatsz... Íme, ez az: hallgatsz... Mit rejtegetsz a hallgatásban?*

— *Mindazt, amit mondok, nem hiszed el nekem.*

— *Nem, nem hiszek neked. Hazudsz... Néztem, hogyan dugdosod előlem a kis papírszeletkéket, levélkéket. Hallgatom szavaidat, melyeket másokról mondsz és önmagadról, néztem arcod és mosolyod, amikor másokkal találkoztál. Az a színész, emlékszel?... Hol volt a te védekező gesztusod, velem vallott szolidaritásod?*

— *Nyomorúságos az ember, ha elveszti önmagát...*

— *Elvesztettem magam, mert téged kívántalak!*

— *De hogyan lehetek a tiéd, ha te nem vagy a magadé?*

— *Magamé lennék, ha te az enyém lennél.*

— ...

— *Ismét hallgatsz. Tudom, úgy gondolod, az a legszörnyűbb, ha beszélgetést folytatunk a kúttal, amely mindent eltorzít... Ha legalább tőlem féltél volna, minden meg volna mentve, de te kinevettél és megvetettél engem. Mire alapítod megvetésedet? Valójában semmit sem tudtam leleplezni... Nem maradt más hátra, mint hogy azt gondoljam: alá kell rendelni az akaratot, és ki kell használni. Hogyan meneküljek ebből? Hol tudtam volna másutt magamra találni, mint az erőben, az erőszakban?*

Nyomorúságos gondolat, de mennyire! Hát még milyen nyomorúságos cselekvés! Ember, de úgy viselkedik, mint az ordas. Ordas az ol-

tár előtt! ... Gyilkolni, ez az utolsó, ami a nyomorultaknak visszamarad. Hát nem?

— És ez is érintkezés, perc ...

— Még mindig ugyanaz vagy. Itt azonban immár megölni sem tudlak ... Azon az estén, ha emberi hang, szó beszélt volna belőled ...

— Semmi sem ostobább, mint ez a te „emberi” jelződ; emberi dolog ölni ... Az állatok nem ölnek, azok esznek ... Vagy dühöngenek, a farkas a birkák cserényében megvadul ...

— Egyedül lenni, hallod-e, kiút nélkül, egyes-egyedül ... Az egyes-egyedül pedig azt a pillanatot jelenti, amidőn az emberről minden érték lehámlik, amikor merő értéktelenséggé válik ... Ugyan ki viselje ezt el, amikor az van előtte, akibe minden reményét vetette ... Az pedig most minden értékeset lehánt rólad, és ordassá változtat téged ...

— Úgy tűnik, azt mondtad, „minden reményét vetette” ...

— De ki vagy te, mondd, ki vagy? ... Az a fecsegő festőművész, emlékszel-e előtte pedig az a filozófus, ó, mit is beszélek ... Te pedig, végeredményben te anya vagy!

— Lárifári! Anya! Fordulj őszintén szembe magaddal, és látni fogod ... Hát nem látod, milyen fontosságot tulajdonítasz a mellékesnek? Hol vagy, mi vagy? Számomra sohasem voltak fontosak ezek a mosolyok ...

— Tudom, éppen ez az: számodra sohasem jelentettem valamit.

— ...

— Ismét hallgatsz ...

— Jelentettél, csak éppen nem azt, amit jelenteni akartál ...

— Alattomos nőszemély vagy, mérgező fenevad, amelynek számára minden eszköz. Minden! Érted-e?! Megéreztem én ezt a fenevadat benned. Az az értékes, ami számodra értékes. Általános kötelezettség, megégyezés, érték nincsen: mindent ki akarsz használni ... Aznap, amikor hazaérkeztem, tudtam, hogy nálad volt, és néztelek téged, tudom, hogy érezted, hogy tudom, abból, ahogyan a macskát nyakon ragadtad és a kebledre tetted, éreztem örömd: örültél, hogy tudtam, hogy még egyszer gyámoltalanul állok előtted ... Leültél, a macskát simogattad, cirógattad, s én úgy éreztem, meg akarod mutatni nekem, hogyan simogattad őt is, és hogyan gügyögtél kedveskedve neki ... Bevallom, nem is hatott ez rám varázs nélkül ...

— Miért nem mentél el?

— Ó, hányszor, de hányszor elmentem volna, de nem voltam képes ... S meg is mondtam neked, emlékszel, fenevad vagy, te pedig csak belemosolyogtál a macskád bundájába ...

— Fenevad! Nevetséges! Azt, ami voltam, mindannyian szerettétek!

— Igaz, de mi hasznunk az igazságból? Eljöttem hozzád. Mindig elkábított tested illata, beléfeledkeztem ebbe az illatba. Kértelek, hogy szeress, hogy a tied legyek, kértelek, hogy hallgass meg, emlékszel? ... De egyetlen percben sem éreztem, hogy hallasz, hogy a tied vagyok, s hogy engem ... Tudom, tudom, ne szólj semmit, hallgass ... Akkor is el akartál menni. Reggel volt, emlékszel? ... Ágyban maradtam és kértelek, ne menj el. Te pedig elhatározta, hogy elmegy. Az ablakrácon át beesett a napfény, és rajta játszódott ... Néztelek téged, formádat, amint elindulnak, mozognak, élnek, élnek a fény játékában. ... S ilyen élön, előttem így kiformalódva fogsz elmenni valaki más-hoz, ahol mindezek a formák ismét életre kelnek ... Ezt meg is mond-

tam neked, emlékszel! Lehetetlenség, hogy valaki más úgy legyen az enyém, mint ahogy te az enyém voltál, mondogattam neked, emlékszel, te pedig, te mit mondtál nekem?

— Csak a vadállat ilyen önző...

— Igen, ezt mondtad, de hazudtál, mert a vadállat nem ilyen... Az ember ilyen...

— ...

— Hallgatsz!... Én pedig, igen, felkeltem, és vadállat voltam...

— Mennyi idő múlt el azóta a perc óta!... Az idő pusztaságában, akarod mondani? És ez is érintkezés, úgy véled?

— És érintés! Igen, igen, az idő pusztaságában, a szőlőkebe vezető utca...

— Igen, de te sohasem jelentél meg az ablakban, amikor megjött az este, s amikor mindenfelé világosságot gyűjtöttak... Miért nem jöttél?

— ...

— Hallgatsz! Sem te, sem bárki más, nem szólalt meg... Egyedül voltam, én, szegény nő...

Elhallgattak. A szőlőkebe vezető utca! És társam felé fordultam. Megvetően nézett rám zöldesszürke szemével. Nem álltam tekintetét. Elfordultam, hogy meneküljek előle, a környéket kezdtem nézegetni, s különös, a nap sem volt már többé. Zord alkonyat készülődött. Arra gondoltam, ez csak azért van, mert a tekintete zöldesszürke. Meg akartam győződni erről, és ismét feléje fordultam. Igen, ugyanaz a borús arc, de szeme most le volt hunyva. Sötétség?! S valóban, mikor körültekintettem, már szinte semmit sem láttam, csak mögöttem hallottam zajongást, amely az ablakból érkezett. És csak egyetlenegy rekedtes hangot tudtam megérteni:

A zsigerek és a zsiros fogaskerekek, melyek észak és dél valamennyi gonoszságával és kinjával teli kénkőves tűz belsejében jütyülnek, s azok, akik visszamaradtak és könnyeket gyűjtenek össze, halántékukat az egeknek fordították, és a magányos spirálisok arany és sötétkéék szalagjaiba szöttek némán jajgatnak, a szélben és a forgó örvényében magányosan, amikor a sötétség a keresztutakon megoszlik, s a lovak éjszakai dobaja hallatszik, melyeket röpködő hangyák kísérnek kórusban, s a kórusokban szalmát csépelnek, hogy az legyenek, ami lenni szeretnének: megismerők, kifürkészők és kiközösítők, halomban... Kacagás harsan fel, ég is, föld is kacag, és odafönn eleven tűz ég, de a szájunk teli van sötétség-szavakkal, szó-sötétsgel... Érintkezés, érintkezés!... Próbáljátok meg, próbáljátok, egyik a másikat, harmadik a negyediket, ötödik a hatodikat, de a magma, a massa, áttetsző reggelek és alkonyatok, áttetsző reggelek a csontvázak mellett s hamu a tenyéren, a sors harangszavában. Apró magok, magvak, aprólékoskodás és dobbörök, nagyban és kicsinyben. Most! Most szólj és mutasd meg, most indulj és hozz, mert ő ez veled szemben, ő veled szemben, meggyújtasz, rejtesz, s te vagy az érintő visszhang... Most! Most adj jelet, ő visszhang!...

Hallod? Többé nem látlak. Hol vagy? Rács sincs közöttünk. Legalább kezét nyújts. Mi az, amit hallottam? Az ő hangjuk, vagy a te mormogásod? Hallgatsz!... De hogyan térjünk vissza, honnan indul-

tunk? Leszállt az éjjel, vagy megvakultam? Ó, hogyan összeomlott minden. . . Mese! Micsoda sötétség, mese nélkül. És látod, teljesen elmúlt a félelmem, csak valami kielégíthetetlen eltompultság van, de ez nem is eltompultság, magam sem tudom, micsoda. . . Vonítás? Mese! No tessék, látod, már megint kezdem a mesét, ahogy sem tudok elindulni belőle. Nélküle elmerülnek, megfulladnék. Ó a menekvés, vele járok, ő tör utat nekem . . . Olyan jó volna, ha hallanál, vagy a hangod úgy érintene, mint az a másik, amely a tengersizről érkezik.

Csuka Zoltán fordítása